

Fragment prej romanit

IV

Tanë javën punova shum. Rajmondi erdh e më tha se e ka dërgue letrën. Shkova dyherë në kinema me Emanuelin, i cili nuk e kupton gjithmonë se çka ndodh në pëlhurë. Prandej duhet me i dhanë spjegime. Dje ka qenë e shtunde dhe Marija erdh

---

Alber Kamy lindi në Algjeri, ku u shoqnue me intelektualët e riq që tuboheshin në shtëpin e kulturës. Derisa plasi Lufta e dytë botnore u muer me disa profesione dhe studioi filozofin, e cila la gjurmë të thellë edhe në veprat e tij letrare. Prej vjetit 1940 jeton në Francë, në pjesën që nuk âsht e okupueme dhe që gëzonte njifarë pamvarsije. Në kët kohë, Kamý ndihmon për krijimin e frontit të mbrendshëm antifashit të Francës. Me disa shokë të tij fillon me nxjerrë gazetën ilegale „Kombà“ (Lufta). Kjo gazetë del edhe mbas çlirimt të Francës, e themeluesi i saj, i cili luejti nji rol të dukshëm në Lëvizjen e rezistencës, vazhdoi veprimtarin e tij politike tue shkrue në kët gazetë kryeartikujt në lidhje me çashtjet mâtë ngutshme dhe mâtë ndieshme të jetës së mbasluftës. Këta artikuj lexohen dhe çmohen shum në Francë për kthjellësin dhe vendosménin e tyne dhe autorit i sjellin titullin e moralistikë politik. Me normalizimin e situatës, Kamy merret mâtë pak me publicistikë e mâtë tepër me punë letrare. Kështu, deri më tash batoi tri libra esejesh, dy romane: „*I hueji*“ dhe „*Mortaja*“, katër drama e disa novela e tregime. Përpos kësaj, edhe shum artikuj të tij mund të çmohen si krijime letrare. Vepra e tij e parë dhe mâtë e randësishme letrare âsht romani „*I hueji*“, për të cilin auktorit i duel zani edhe jashtë kufijve të Francës. Për kët roman ai fitoi edhe çmimin Nobël të letërsis përvjetin 1957.

sikurse kemi qenë marrë vesh. Më pëlqeu shum sepse kishte veshë nji fustan të bukur me shoka të kuqe e të bardha dhe nji palë sandale lëkure. Mund të merreshin me mend gjift e saj të fortë, e ngjyra e gruntë prej deillit ia bante fytyrën si lule. E muerëm autobusin dhe shkuem disa kilometra jashtë Algjerit, në ranë të detit që ishte mbërthye midis shpellave e rrethue me kallam nga ana e tokës. Dielli nuk ishte tepër i nxeh të n'ora katër, e uji ishte i vokët me valë të vogla, të gjata e të ngathta. Marija ma kishte mësue nji lojë. Tue notue duhej më pi shkumë maje valëve, me e mbledhë në gojë tanë at shkumë, me ra në shpinë dhe me e hedhë përpjetë. Në kët mënyrë krijohej nji lloj tentene prej shkume, që zhdukej n'ajr ose binte si shi i vokët në fytyrë. Por mbas nji kohe goja m'u pat djegë krejt prej krypës së hidhët. Atëherë Marija notoi te unë dhe u ngjit për mue. E vuni gojën e saj në timën. Gjuha e saj i freskoi buzët e mijë dhe na u shkrrey nji kohë në valë.

Kur u veshëm, përsëri në breg. Marija më shiqonte me syt e saj që shkëlqejshin. E përqafova. Prej atij çasti nuk folëm më. E mbajsha afër vehtes dhe të shtrënguem ashtu shkuem te autobusi, u kthyem e shkuem te unë në banesë dhe u fërflluem në shtratin tim. E lash dritaren çelë dhe ishte shum bukur me e ndie se si shkrihej nata e verës në trupat tanë ngjyrë gruni...

V

Rajmondi më telefonoi në zyrë. Më tha se njani prej shqëeve të tij (të cilit i kishte folë për mue) po na thirrte me e kalue tanë të dielën në shtëpizën e tij afër Algjerit. Iu përgjegja se do të vijsha me gjithë qejf por se i kisha dhanë fjalën nji mikeshes sime se do ta kalojsha at ditë me te. Rajmondi më tha menjihërë se po e ftonte edhe ate. E shoqja e mikut të tij do të kënaqej për së tepërm që nuk do t'ishte vetëm në nji shoqni burrash.

Deshta me e myllë menjihërë telefonin sepse zotnis nuk i pëlqen me na telefonue dikush prej qytetit. Mirëpo Rajmondi m'u lut që të pritsa me më thanë diçka, ai kishte mundë me më ftue edhe në mbramje, por dëshironë me më njoftue për nji gja tjetër. Ate e kishte përcjellë gjithë ditën nji grup Arabësh,

ndër të cilët ishte edhe i vllai i ish dashnores së tij. „Nëse e shef son te diku afér shtëpis sonë, kur të kthehet, më njofto.” I thash se kjo kuptohet vetëvetiu.

Pak mā vonë më thirri punëdhansi. N'at çast nuk m'erdh mirë, sepse mendojsha se do tē më thonte që tē flitsha me telefon mā pak e tē punojsha mā shum. Por nuk më tha kurrgja nē lidhje me këte. Më tha se donte me folë me mue pér nji gjë ende gjithnjë tē pacaktueme. Dëshironte me e dijtë mendimin tim nē lidhje me kët çashtje. Ai mendonte me çelë nji zyrë nē Paris. Kjo zyrë duhet t'i kryente punët aty pér aty me shoqni tē mëdha dhe dëshironte me e dijtë a do tē më pëlqente mue me shkue ajte. Kjo do tē ma bante tē mundshme me jetue nē Paris dhe nji pjesë tē vjetit me udhtue. „Ju jeni i ri dhe mue më duket se nji jetë e këtillë do tē ju pëlqente patjetër.” Unë i thash se pranoj, por nē tē vërtetë pér mue âsht njisoj. Atëherë më pyeti a nuk do tē m'interesonte me bâ ndonji ndryshim nē jetën time. Iu përgjegja se njeriu nuk e ndërron kurr jetën dhe se nē çdo rast tē gjitha jetnat vlejnë njisoj; mandej edhejeta ime këtu nuk âsht se nuk më pëlqen. Fytyra i tregonte se nuk âsht i kënaqun dhe më tha se unë përgjigjem gjithëmonë mbrapshtë, se nuk kam ambicje dhe se kjo i damton punët e tij. Atëherë u ktheva nē punën time. Kisha dashtë mos me ia pasë prishë qejfin, por nuk shifsha ndonji arsy pér me e ndryshue jetën time. Nëse mendoj mirë unë nuk isha fatkeq. Kur isha student atëherë kisha shum ambicje tē këtilla. Por kur i lash studimet, e kutpova shum shpejt se tē gjitha këto nuk kishin kurrfarë randsije.

Në mbramje Marija erdh te unë dhe më pyeti a kisha dash-të me u martue me te. I thash se kjo do t'ishte pér mue njisoj dhe se mund ta bajshim këte, nëse don ajo. Atëherë ajo dëshiroi me e dijtë a e dashunoj. Iu përgjegja ashtu sikurse i kisha thanë edhe njihë përptra se kjo nuk don me thanë kurrgja, por s'ka dyshim se nuk e dashunoj. „Atëherë pse tē martohemi?” pyeti ajo. Ia spjegova se kjo nuk ka kurrfarë randsije dhe nëse dëshiron, mund tē martohemi. Në tē vërtetë, ajo e kërkoi këte dhe unë u kënaqa me aq që i thash: po. Atëherë vërejti se martesa âsht gjâ serioze. Iu përgjegja: „Jo”. Ajo heshti nji çast pa çelë gojën. Mandej foli. Dëshironte shkurt me e dijtë se a do ta pranonte kët propozim sikur t'ia bante ndonji grue tjetër, me tē cilën kisha punë njisoj si me tē. I thash: „Natyrisht”. Ma-

ndej pyeste vetëvehten a më dashunonte ajo mue, e unë nuk dijsha kurrgjâ pér këte. Mbas nji kohe që heshtëm të dy, ajo tha tue pérshpëritë se unë jam i çuditshëm, se padyshim pér kët arsyе më dashunon, por se ndoshta mu pér kët arsyе mundet edhe me u neveritë prej meje. Meqenëse unë heshtsha, sepse nuk kisha se çka me shtue, ajo më kapi pér dore tue qeshë dhe deklaroi se do të mtrtohej me mue. U përgjegja se do ta bajshim këte n'at çast që do të dëshironte. Atëherë i fola pér propozimin e punëdhansit dhe Marija tha se do t'i pëlqente me e pá Parisin. I thash se kam jetue nji kohë në tê, e ajo më pyeti se si âsht atje. I thash: „Ai âsht i ndyetë. Ka pllumba dhe oborre të zeza. Njerzit kanë lëkurën e bardhë.”

Mandej u nisëm dhe kaluem nëpër rrugët kryesore të qytetit. Grat ishin të bukura dhe unë e pyeta Marijen a po e shifte këte. Ajo tha se po e shifte dhe se po më kuptonte. Mirëpo, unë dëshirojsha me ndejtë me mue dhe i thash se mund të hajshim darkë te Celesti. Asaj i pelqente shum kjo, por kishte punë. Ishim afër banesës sime dhe unë i thash. Mirë u pafshim! Ajo më shiqoi: „Nuk dëshiron me e dijtë se çfarë punë më pret?” Përnjimend dëshirojsha me e dijtë, por nuk mendojsha pér ate, dhe pér kët arsyë në fytyrën e saj u dallue se po më qortonte. Atëherë filloi me qeshë përsëri para fytyrés sime të hutueme dhe u krrus me tanë trupin e saj kah unë pér me ma ofrue gojën e saj.

Të dielën memzi u çova. Marija ka pasë shum punë me më thirrë e me më shkundë. Nuk hangräm, sepse dojshim me u lá heret. E ndiejsha vedin krejt të thatë dhe më dhimbte kryet. Edhe cigarja më dukej e idhët. Marija më përqeshte dhe më thoshte se e kam „kryet e përmortshëm.” Ajo veshi nji fustan të bardhë dhe lëshoi flokët. I thash se âsht e bukur, e ajo qeshte prej kënaqsis.

Tue zbritë, trokiti në derë të Rajmondit. Na tha se tash po bâhej gati me zbritë edhe ai. Në rrugë, nga lodhja dhe nga errësina që mbretnonte në dhomën time, meqenëse nuk i kishim çelë kapakët e dritatreve, dita, e cila tashma ishte plot diell, më ra si shuplakë fytyrés. Marija këcentë prej gjëzimit dhe vetëm flitte se dita ishte shum e bukur. E ndjeva vehten më mirë dhe vuna re se isha i untë. I thash Marijës pér këtë e ajo më tregoi çantën e saj prej myshemas, në të cilën kishte vu trikotat tona (brekët dhe kostumet pér me u lá) si dhe nji

rizë. Mbasi pritëm pak, ndëgjuem Rajmondin që po mbyllte derën e tij. Ai kishte veshë nji palë pantollona të kaltërta dhe nji këmishë të bardhë me mangë të shkurta. Në krye kishte vu nji kapelë zhirardi, gjâ që e bani me qeshë Marijen. Brylat i kishte shum të bardhë, me qime të zeza. Kjo më bante me u neveritë ngapak. Ai tërflonte tue zbritë shkallëve dhe dukej shum i kënaqun. Më përshëndeti: „Tungjajeta, plak”, e Marijen e thirri „Zonjushë.”

Nji ditë përpara shkuem në komesariatin e policis dhe unë u bana dëshmitar se ajo vajza e mashtronte Rajmondin. Ky u lirue, por i tërroqen vërejtjen. Nuk banë kurrfarë hetimesh për deklaratën time. Te dera biseduem për këtë me Rajmondin, e mandej vendosëm me marrë autobusin. Bregdeti nuk ishte shum larg, por kështu mbërrijshim më shpejt. Rajmondi mendonte se miku i tij do t'ishte i kënaqun kur do të na shifte se po vijshim kaq heret. Tamam kur deshtëm me u nisë, Rajmondi më dha shej me shique para vehtes. Pash nji grumbull Arabësh që ia kishin kthyeshpinë vitrinës së nji trafike. Ata na shiqojshin heshtazi, por në mënyrën e vet, disi thuese na ishim gurre ose krandë të thata. Rajmondi më tha se i dyti në të majtë ishte tipi i tij e ai ishte ndër mendime. Mirëpo, shtoi se kjo ishte tash punë e kryeme. Marija nuk kuptonte gjâ prej të gjitha këtyne e na pyeti se për çka po bisedo jshim. Unë i thash se këta janë Arabë, të cilët janë zanë diçka me Rajmondin. Ajo kërkoi që të shkojmë menjherë. Rajmondi u çue dhe qeshi tue thanë se duhet me u ngutë.

Shkuem në drejtim të stacionit t'utobusave, i cili ishte pak më larg, dhe Rajmondi më tha se Arabët nuk po na ndjekin. Ktheva kryet me pá. Ata rrishin ende gjithënji në të njajtin vend dhe shiqojshin njisoj indiferentë at vendin që e lamë. Hymë n'autobus. Si dukej, Rajmondit iu kishte heqë friga fare dhe mahitej gjithënji me Marijen. E shifsha se po i pëlqente, por ajo gati nuk përgjigjej fare. Kohë mbas kohe e shiqonte tue qeshë.

Zbritëm në periferin e Algjerit. Bregdeti nuk ishte larg prej stacionit t'autobusave. Por duhet të kalojshim rafshnalten që ngrihej mbi det, e mandej lëshohej kah bregdeti. Bregdetin e mbulojshin gurët e verdhë dhe aspodelet që ishin krejt të bardha në kaltërsin tashmë të fortë të qiellit. Marija dëfrehej tue derdhë me të madhe fletzat e tyne prej çantës së saj prej mu-

shemaje. Ecs him midis vilave të vogla të rendueme me hasherime të gjelbërta ose të bardha, e disa prej tyne ishin të mshefuna me veranda të veta nën tamarise, ndërsa të tjerat ishin të xhveshuna në mes të gurëve. Përpara se me ardhë në skaj të rrafshnaltes mujshim me pá detin e palëvizshëm e pak më larg gjiun e fjetun dhe masiv t'ujit të kthjellët. Nji zhurmë e lehtë motori mbërrinte me rrezen e ershme deri te na. Shum larg pamë nji barkë të vogël peshkatarësh që afrohej pa u vu re. Marija mblodhi disa lulëshpata të shpellës. Prej shpatit që zbritte drejt në det pamë se tashmâ ishin mbledhë disa njerëz me u la.

Miku i Rajmondit banonte në nji shtëpi të vogël druni më skaj të bregdetit. Shtëpija mbështetëj në shkamb, e hujt e trashë, mbi të cilët mbështetëj përpara, laheshin n'u jë. Rajmondi na njofti njenin me tjetrin. Miku i tij quhej Mason. Ky ishte nij njeri i gjatë e i randë në trup e krahë, me nji grue të vogël të kandshme, e cila fliste me zhargon të Parisit. Menjherë na tha që të çlirohemi dhe që ka peshq të fërguem që i kishte zanë po at mengjez. Unë i thash se sa e bukur më dukej shtëpija e tij. Ai më tha se aty e kalonte të shtunën, të dielen dhe të gjitha ditët jtera kur nuk ishte në punë. „Me gruen time âsht lehtë çdo gjâ”, shtoi ai. Mu në kët çast e shoqja bisedonte me Marijen. Sigurisht kjo ka qenë ndoshta hera e parë që kam mendue se kisha me u martue.

Masoni dëshironte me u la, por e shoqja dhe Rajmondi nuk deshtën me ardhë. Zbritëm që të tre dhe Marija u hodh menjherë në det. Masoni e unë pritëm pak. Ai fliste ngadalë dhe unë vuna re se e kishte zakon çdo gjâje që fliste me ia shtue kët fjali: "Madje kisha me thanë se". Mirëpo, as në këso rastesh nuk i shtonte kurrgjâ kuptimit të fjalis së vet. Në lidhje me Marijen më tha: „Ajo âsht e mrekullueshme, madje kisha me thanë se . . . âsht magjepse”. Mandej nuk ia vejsha veshin kësaj shprehije të tij qesharake sepse më tepër mendojsha me pá se a do të më bante mirë dielli. Zalli filloj me na i nxehë kambët. Ende mundohesha me e frenue dëshirën që kisha për ujë, por dikur i thash Masonit: „A të hyjmë në det?” U zhyta. Ai hyni ngadalë n'u jë dhe u hodh atëherë kur e humbi tokën nën kambë. Notonte me duer, madje mjaft dobët, prandej e lash që ta zejsha Marijen. Bashkë me Marijen shkuem larg dhe na të dy e ndiejshim vehten njisoj edhe në lëvizje edhe në knaqsi.

Kur duelëm në det të hapët ramë në shpinë, e dielli shkynte në fytyrën time cipzën e mbrame t'ujit që më rridhte në gojë. Pamë Masonin që u kthye në breg me ra në diell. Prej së largu dukej shum i madh. Marija kërkoi të notojmë bashkë. Unë zuna vend mbas saj, për më e kapë për beli, e ajo notonte me duer, ndërsa unë ndihmojsha tue rrahë kambët. Shushurima e lehtë e ujit na përcillte tanë mengjezin derisa e ndieva se u lodha. Atëherë e lash Marijen dhe u ktheva në breg tue notue si duhet dhe tue marrë frymë mirë. Në breg u shtrina barkas brî Masonit dhe e futa kryet në zall. Masonit i thash se „âsht mirë me bâ kështu” dhe ai ma vërtetoi këte. Pak mâ vonë, erdh edhe Marija. U ktheva me e pá se si notonte. Tash ishte e rrshqitshme prej ujit të gjelbët, e flokët i vareshin përmbrapa. Ajo u shtri bri meje dhe dy lloj ngrohetësije, ngrohtsija e trupit të saj dhe ajo e diellit, më vunë në gjum.

Marija më shkundi e më tha se Masoni kishte shkue në shtëpi dhe se duhej me shkue me hangër. U çova menjiherë, sepse më kishte marrë uja. Marija më tha se tanë mengjezin nuk e kisha puthë. Kjo ishte e vërtetë, e, edhe mue më kishte marrë malli. „Eja n'ujë më tha ajo. Vrapuem për me u hedhë në valët e para të vogla. Notuem pak me duer dhe ajo u ngjit për mue. I ndieva kambët e saj rrëth të mijave dhe e dëshirova.

Kur ktheheshim, Masoni na thirrte. Thash se isha tepër i untë, e ai i tha menjiherë së shoqes se po i pëlqejsha shum. Buka ishte e mirë dhe unë pothuejse e përbina pjesën time të peshkut. Mandej na qiti mish e patate të fërgueme. Hajshim pa fjalë. Masoni pinte shpeshherë venë dhe më shërbente pandá. Tue pi kafe, koka më dukej e randë dhe pijsha duhan shum. Masoni, Rajmondi dhe unë bisedojshim se si me e kalue gushtin në bregdet me shpenzime të përbashkëta. Marija na tha befas: „A e dini se sa âsht ora? Njimbdhetë e gjysëm”. Na u habitëm, por Masoni tha se kemi hangër heret dhe se kjo âsht krejt e natyrshme mbasi koha e ngranjës âsht atëherë kur njeriu âsht i untë. Nuk e dij se pse qeshi Marija me këtë. Kujtoi se pat pi tepër. Atëherë Masoni më pyeti a dëshiroj me shitetë me të në bregdet. „Ime shoqe e ka zakon me ra pak mbas ngranjës. Por mue nuk më pëlqen kjo. Unë dëshiroj me ecë. Gjithmonë i kam thanë se mâ mirë âsht me ecë mbas ngranjës. Por, tekembramja, kjo âsht e drejta e saj. Marija tha se do të rrinte me i ndihmues zonjes Mason me i la enët. Parisjanja

e vogël tha se duhet me i përzanë mashkujt jashtë për kët qëllim. Që të tre zbritëm poshtë.

Dielli binte gati pingul në zall dhe shkëlqimi i tij në det ishte i padurueshëm. Askush nuk ishte në breg të detit. Në kassollat që shtriheshin në rrafshnaltën dhe që ishin si të krrusuna mbi det ndëgjohej zhurma e pjatave dhe e lugëve. Memzi merrsha frymë në kët nxehtësi prej gurëve të skuqun, që çohej prej tokës. Në fillim Masoni e Rajmondi bisedojshin për gjana e njerrëz që nuk i njifsha. Pash se njifeshin qysh moti dhe se kishin jetue bashkë nji kohë. Shkuem në drejtim t'ujit dhe filluem me shitetë buzë detit. Kur ndonji valë e vogël ishte pak më e gjatë se tjerat na lagte këpucët tona prej pëlhure. Nuk mendojsha për asnji send, sepse gati më kishtë marrë gjumi prej diellit që më binte drejt në krye të shtruem.

N'at çast Rajmondi i tha Masonit diçka që nuk e ndëgjova mirë. Por, po n'at çast vuna re mu në skaj të bregut dhe shum larg nesh dy Arabë në rrobe të kaltërta mekanikësh që vijshin drejt nesh. E shiqova Rajmondin, e ai më tha: „Ky âsht ai”. Vazhduem me shitetë. Masoni pyeste se si kanë mundë me na përcjellë deri këtu. Unë mendova se do të na kenë pá kur kemi hy n'autobus me çantë për pllazhë, por nuk thash kurrgja.

Arabët afroheshin ngadalë dhe tashma na erdhen krejt ngat. Na i ngadalsuem hapat, e Rajmondi tha: „Nëqoftëse përlahemi ti, Mason, kape at tjetrin, e unë do të kapem me tipin tim. Nëqoftëse vjen edhe nji tjetër, atëherë ai âsht i yti, Mersol”. Unë thash: mirë, e Masoni shtini duert në xhepa. Zalli i nxehtë tash më dukej i skuqun. Na ecshim me hapa të njajtë në drejtim të Arabëve. Largsija paksohej njisoj. Kur u afrouem disa hapa, Arabët u ndalen. Masoni dhe unë i ngadalsuem hapat. Rajmondi shkoi drejt tipit të tij. Nuk ndëgjova mirë se çka i tha, por ai tjetri dukej si me i pasë ra grusht krye. Rajmondi suell atëherë për herë të parë dhe menjiherë e thirri Masonin. Masoni e mësyeni atë që ia tregoi Rajmondi dhe i ra dy herë me tanë peshën e dorës së vet. Ky u rrëxue n'ujë me fytyrë për dhë dhe mbet kështu disa çaste, kurse shkumba në sipërfaqe stërpikte rrëth kokës së tij. Gjatë kësaj kohe Rajmondi i ra tjetrit, i cili u përgjak krejt në fytyrë. Rajmondi m'u kthye mue e tha: „Ke me pá se sa bukur ka me kalue”. Unë i bërtita: „Kij kujdes, paska thikë!” Por Rajmondit tashma iu shpërthye dora e iu pre fytyra.

Masoni këceu përpara. Por Arabi tjetër u çue dhe zu vend mbas atij që ishte i armatosun. Nuk guxuem me luejtë prej vendit. Ata têrhoqeshin ngadalë, por gjithnji na shiqojshin dhe na frigojshin me thikë. Kur panë se kishim mjaft hapsinë të lirë, ikën shpejt, ndërsa na mbetëm si të ngujuem në diell; e Rajmondi e shtrëngonte dorën e vet prej së cilës i rridhte gjaku.

Masoni tha menjihërë se ishte aty nji mjek i cili e kalonte të dielën në rrafshnaltë. Rajmondi deshti me shkue te ai, por sa herë që donte me folë, gjaku i plagës së tij i shkumbonte në gojë. Na i ndihmuem dhe u kthyem në kasolle sa mâ shpejt që mujtëm. Rajmondi tha se plagët e tij ishin të lehta dhe se mund të shkonte te mjeku. Ai shkoi me Masonin e unë mbeta me iu tregue grave se çka kishte ndodhë. Zonja Mason qante e Marija u zbeh fort. Unë u mërzita tue iu folë për këte dhe mâ në fund heshta dhe ia nisa me pi duhan tue shique detin.

Kah ora nji e gjysëm Rajmondi u kthye me Masonin. Doren e kishte lidhë e në skaj të gojës kishte vu nji flastër me mehlem. Mjeku i kishte thanë se nuk kishte gja kjo, por Rajmondi ishte rrrolë. Masoni u mundue me e bâ me qeshë, por ai ende gjithënji nuk fliste. Kur tha se po shkontakte në bregdet, unë e pyeta kah po ia mban. Ai m'u përgjegj se po dilte n'ajr të pastër. Masoni e unë thamë se do ta përcillshim. Atëherë ai u zemrue dhe na qortoi. Masoni tha se nuk duhet të kundërshtojshim. Por, megjithatë unë shkova me e përcjellë.

Shetitem shum kohë në breg të detit. Trut na vlojshin prej diellit që thyhej në copa të vogla në zallë e det. Kisha përshtypje se Rajmondi e dinte se kah po shkontakte, por padyshim gabojsha. Mu në skaj të bregdetit mbërrijtëm mâ në fund te nji burim i vogël që rridhte në zall kah deti mbas nji shkambi të madh. Atje gjetëm dy Arabët tanë. Ata ishin shtri në rrobet e tyne të kaltërtë të ndyeta të mekanikëve. Dukeshin krejt të qetë dhe gati të qetsuem. Ardhja jonë nuk ndryshoi kurrgja. Ai që kishte vra Rajmondin e shiqonte heshtazi. Tjetri i binte nji fyelli të vogël prej kallami dhe na shiqonte vjedhshëm tue përsëritë pandá ato tri notat që dinte me i luejtë në fyellin e tij.

Tanë kohën shkëlgente vetëm dielli dhe mbretnonte qetsija më shushurimën e vogël të burimit e ato tri notat. Mandej, Rajmondi nxuer revolverin, por ai tjetri nuk luejti prej vendit. Të dy nuk ia ndajshin syt njeni tjetrit. Unë vuna re se ai që i

binte fyellit i kishte të ndamë gishtat e kambës. Pa i heqë syt prej kundërshtarit të vet, Rajmondi më pyeti: „Ta rraxoj për dhé?” Mendova, nëse them jo, sigurisht do të nxehet dhe do ta vrasë. Vetëm i thash: „Ende nuk të ka thanë kurrgja. Do t’ishte keq me gjuejtë vetëm ashtu.” Ende ndëgjohej shushurima e vogël e ujit dhe fyellit në mes të heshtjes e të nxehësis. Rajmondi tha atëhere: „Atëhere pra unë po filloj me e sha e kur të fillojë me m'u përgjegjë me shamje, po e vras.” U përgjegja: „Ashtu ban. Por nëqoftëse nuk e nxjerrë thikën, nuk guxon me gjuejtë.” Rajmondi filloi pak me u tronditë. Ai tjetri ende i binte fyellit, e që të dy vëzhgojshin çdo lëvizje të Rajmondit. „Jo, i thash Rajmondit. Dil para tij si njeri dhe ma jep revolverin tand. Nëqoftëse ky tjetri ndërmjetson ose nxjerr thikën e vet, unë do ta vras.”

Kur Rajmondi më dha revolverin, dielli ra mu në të. Mirëpo, na ende mbetëm të palëvizshëm thuese çdo gja rreth nesh ishte mbyllë. Shiqojshim njeni tjetrin pa luejtë prej vendit dhe çdo gja midis detit, zallit e diellit, u ndal: edhe heshtja e difishtë e fyellit, edhe uji. N’at çast mendova se mund të gjuejshim ose jo, dhe se kjo ishte njisoj. Mirëpo, Arabët u tërhoqën mbrapa si gaforrja mbas shkambit. Rajmondi dhe unë filluem me u kthyë. Ai dukej tash mâ mirë dhe fliste për me u kthyë me autobus.

E përcolla deri te kasollja dhe derisa ai ngjitej shkallëve të drejta, unë u ndala në shkallën e parë, sepse trut më vlojshin prej diellit dhe u ligshtova nga mundimi që duhet të bâjsha për me u ngjitétë në katin e parë me thirrë gratë. Por nxehësija ishte aq e madhe sa nuk mundsha me ndjetë i palëvizshëm nën shiun e shkëlqyeshëm që binte prej qiellit. Me ndejtë këtu ose me shkue, ishte njisoj. Mbas nji kohe u ktheva kah bregdeti dhe fillova me ecë.

Kjo ishte e njajta kërcitje e kuqe: Deti gulshonte shpejt në zall dhe merrte fryshtë çjershëm në valët e vogla. Ecsha ngadalë në drejtim të shkambijve dhe e ndiejsha se si po më ajet balli në diell. Gjithë kjo nxehtsi u lëshue në mue dhe më pengonte me ecë. Çdoherë që ndiejsha fryshtë e saj të ngrohët në ftyrën time, shtrëngojsha dhambët dhe mbledhsha grushtat në xhepat e pantallonave, mbledhsha të gjitha fuqit e mijë për me e mundë diillin dhe at dehësi t’errët që ai dirdhte në mue. Mbas çdo shpate të dritës që shpërthente prej zallit, prej guac-

kës së zbardhun apo prej qelqit të thyem, nofullat m'u ngërthitshin. Eca shum.

Prej së largu pash masën e errët të shkambit të rrethuem me dritë të shkëlqyeshme dhe pluhun deti. Mendojsha për burimin e kthiellët mbas shkambit. Më muer malli me ndëgjue përsëri gurgullimën e ujit të tij, me ikë prej diellit, prej mundimit dhe prej vajit të grave, me gjetë ma në fund ndonji hije dhe qetsin time. Por, kur u afrova, pash se tipi i Rajmondit ishte kthye.

Ishte vetëm. Pushonte i shtrimë me duer nën qafë, e krye nën hije, ndërsa trupi i kishte mbetë në diell. Rrobët e tij të kaltërta të mekanikëve thuese tymojshin prej nxehsis. U habita pak. Për mue kishte marrë fund tanë aksidenti, edhe unë shkova atje pa mendue fare për kët gja.

Porsa më pá, u çue pak dhe shtini dorën në xhep. Natyrish, unë kapa revolverin e Rajmondit në xhaketën time. Atëherë ai ra prap në shpinë, por nuk e nxuer dorën prej xhepit. Isha nja dhetë metra largë tij. Herëmbashere vejsha re shiqimin e tij nën vetulla gjysëm të mrroluna. Por, më shpesh më dilte para sysh fytyra e tij në rrezet e nxehta, shushrima e valëve ishte më e ngathët dhe më e qetë se në drekë. I njajti dieillë, e njajta dritë në të njajtin zall ishte edhe këtu. Ka dy orë që dita nuk ecte përpara, ka dy orë që kisha zanë rrajë n'oqeanin e metalit përvlues. Në horizont kaloi nji vapor unë me nji shiqim anash vuna re njollën e tij të zezë, sepse e shiqojsha panda Arabin.

Mendova me bâ vetëm nji lëvizje gjysëmrrethore dhe çdo gja do t'ishte gati. Por tanë bregdeti që farfullonte prej diellit ishte rrasë mbas meje. I bana disa hapa në drejtëm të burimit: Arabi as nuk luejti prej vendit. Përveç kësaj, ai ende gjithnjë ishte bukur larg. Ndoshta prej hijes në fytyrën e tij dukej se po queshte. Prita. Dielli filloj me m'i djegë mollzat dhe e ndieva se bulzat e djersës po më mblidheshin në vetulla. Ky ishte i njajti diell si at ditë që po e vorrojsha nanën dhe si atëherë më dhimbte sidomos balli e të gjithë dejt në trup më rrihshin përnjeri së bashku. Për shkak të këtij zjarmi që nuk mundsha me e durue, u tërhoqa përpara. E dijsha se kjo nuk ban punë dhe se nuk do të shpëtojsha prej diellit nëse bâjsha nji hap përpara. Por, megjithate, e bana nji hap, vetëm nji hap përpara. Edhe kësaj here, pa u çue prej vendit, Arabi nxori thikën e

vet dhe ma tregoi në diell. Drita shkëlqeu në çelik që ishte si teh i gjatë i shkëlqyeshëm që më mbërrinte deri te balli. N'at çast djersa e mbledhun në vetullat e mijë u derdh befas në qerpikë dhe m'i mbuloi me nji vel të vokët të dendun. Syt m'u verbuen mbas kësaj perdje të lotëve e të krypës. Ndjejsha vetëm të ramet e diellit në ballë dhe dritën e mrehtë të paqartë që shkëlqente prej thikës së drejtueme mu kah unë. Ky teh i skuqun më hante qerpikët dhe m'i shponte syt e mij që më dhimbshin aq fort. Atëherë çdo gja filloi me u dridhë. Deti sillte nji duhmë të dendun e të flakët. Më dukej se qielli u hap me tanë gjansin e vet dhe lëshoi prej së nalti shi të zjarmtë. Tanë trupin ma kaploj nji ngërth, e unë shtrëngova revolverin në dorë. Qarku u clirue dhe unë kapa barkun e rrshqitshëm të dorzës. Aty, n'at krisje të thatë shurdhuese, filluen të gjitha. Unë fshina djersën prej ballit. E kuftova se e prisha ekuilibrin e asaj ditë, heshtjen e mrekullueshme të bregdetit, në të cilën isha i lumtun. Atëherë shtina edhe katër herë n'at trup të palëvëzishëm, në të cilin nguleshin fyshëkët pa u pá fare. Këto thuese ishin katër të rame të shkurta, me te cilat trokita në derën e fatkeqsis sime.

Përktheu: V. Shita.

